

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL

EL SEXISME EN LES ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Nom del alumna: Maria Monferrer Gimeno

Nom del tutor de TFG: Óscar Chiva Bartoll

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'expressió corporal

Curs acadèmic: 2016/2017

INDEX

RESUM	3
INTRODUCCIÓ	4
MARC TEÒRIC	5
SEXISME EN LES EXTRAESCOLARS	5
TIPUS D'ACTIVITATS EXTRAESCOLARS	6
EDUCACIÓ NO FORMAL: LES EXTRAESCOLARS	8
MÈTODE	10
PARTICIPANTS	10
INSTRUMENT	10
ANÀLISI	11
RESULTATS	11
DISCUSSIÓ	14
CONCLUSIÓ	16
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	17

RESUM

El present treball preten analitzar els estereotips sexistes presents en les activitats extraescolars que, amb molta probabilitat, són un clar reflex de la situació actual de la societat que vivim. A partir d'un enfocament qualitatiu d'investigació, han participat a l'estudi 36 pares y mares, donant la seua opinió i responent a una sèrie de preguntes mitjançant entrevistes semiestructurades. Les categories que es deriven de l'anàlisi del discurs dels participants, de caràcter deductiu i basat en allò que planteja el marc teòric, són: la varietat d'activitats extraescolars, la quantitat, la distribució per sexes i el caràcter lliure i voluntari, o no, de la tria i participació de les xiquetes i xiquets. En línies generals els resultats han mostrat una gran desigualtat de sexe en aquest tipus d'activitats, de la que majoritàriament mares i pares no eren conscients. Aquest fet fa pensar que la situació pot estar marcada per altres factors socials externs a l'àmbit escolar, la qual cosa requereix tant de noves investigacions en aquesta línia, com del tractament educatiu adequat als centres escolars.

Paraules clau: sexisme, activitats extraescolars, desigualtat, estereotips

ABSTRACT

This work pretend to analyse the sexist stereotypes present in the extracurricular activities which, probably, are a clear reflection of the current situation of the society we live in. Based on a qualitative approach to research, 36 fathers and mothers have participated in the study, giving their opinion and responding to a series of questions through mixed interviews. The categories derived from the analysis of the discourse of the participants, deductive and based on what the theoretical frame explains, they are: the variety of extracurricular activities, the quantity, the distribution depending on the sex and the free and voluntary character, of the choice of it and it participation of the girls and boys. Overall the results have shown a great inequality of sex in this type of activity and mostly parents were not aware. This fact suggests that the situation may be marked by other social factors outside the school environment, which requires a new research in this line and the appropriate educational treatment for schools.

Key words: sexism, extracurricular activities, inequality, stereotypes

INTRODUCCIÓ

El sexe és la primera informació que obtenim de cada persona, fet que es coneix abans del naixement i que ens acompanya al llarg de tota la nostra vida. Aquest simple fet de viure en un cos d'home o en un cos de dona pot implicar experiències variades i diverses; així com tenir interpretacions diferents, ventajoses i desavantatjades. Totes elles varien depenent de la cultura, el context i les característiques de cada persona. Aquests prejudicis socials i estereotips ens venen donats de la ideologia que s'ha construït al llarg de la història de la humanitat. Aquest fet de viure amb interpretacions diferents pot provocar por i, en molts casos, un rebuig sobre ell mateix. És per aquest motiu que cada vegada més, existeix la preocupació sobre el paper que qualsevol alternativa que no sigui la de l'home heterosexual juga en la societat, ja que aquest ha evolucionat de manera positiva al llarg del temps, però aquesta evolució encara és insuficient. El present treball, però, se centrarà específicament en el cas de la dona, tot i que existeixen moltes altres opcions que reben igual o pitjor tractament.

Per aquest motiu s'ha de treballar per tal d'enderrocar aquest fet, ja que aquestes actituds sexistes es van consolidant des d'edats primerenques, bé siga de manera conscient o inconscient i poden desencadenar problemes en un futur. Els més menuts no coneixen aquestes diferències entre sexes; per a ells sinò, són tots iguals i som nosaltres, la societat que els envoltam qui els anem construint aquesta idea diferenciadora.

Per aquest motiu, en el present treball s'estudia aquesta idea sexista desde l'educació, concretament desde les activitats extraescolars, pertanyents a la educació no formal, la qual complementa a l'educació reglada. Degut a que aquestes activitats complementen l'educació formal, deurien estar enmarcades dins la mateixa normativa en que ho està l'educació formal encara que no és així. Aquestes activitats es troben enmarcades dins d'un marc poc estricte en el qual es dona joc a moltes variacions.

És clar que l'educació dins de l'àmbit escolar té un paper important per a canviar tot aquest tipus d'assumpes de desigualtat, però en moltes ocasions, la societat mateix condiciona fins i tot a l'àmbit educatiu. Els pares, que són qui decideixen matricular als seus fills en aquest tipus d'activitats, a l'hora de decidir quines activitats triar es veuen condicionats per la influència d'altres variables com són les socioeconòmiques, ambientals, familiars o culturals i deixen triar al fills, sent aquests condicionats d'igual manera per la societat en la que vivim.

En aquest estudi es treballa per tal de conèixer en primera persona quines són les actituds de les famílies front aquestes activitats, quin és el paper que aquestes juguen en els menors i, el més important, si es troben presents estereotips sexistes o no, ja que en línies de futur tal vegada s'hauria de plantejar donar lloc a alguns canvis per tal d'enderrocar aquestes actituds sexistes per tal d'evitar futurs problemes en els infants de l'actualitat i millorar la societat.

MARC TEÒRIC

1.1 EDUCACIÓ NO FORMAL: LES EXTRAESCOLARS

Tal com indica la Universitat Internacional de València (2015), l'educació reglada o formal és el procés d'educació integral correlacionat que abasta des de l'educació infantil fins a l'educació secundària i l'educació superior, i que comporta una intenció deliberada i sistemàtica que es concretitza en un currículum específic i en l'obtenció d'un títol oficial.

Malgrat la seva importància fonamental i troncal, la formació reglada no és capaç de cobrir la totalitat de necessitats dels individus i la societat en matèria educativa i de formació. Per aquest motiu, és totalment necessària l'existència d'una educació no formal que cobreixi aquest ampli espectre d'activitats formatives, que se situen fora d'àmbit reglat, a tots els grups de ciutadans que ho demanin i precisin.

Philip H. Coombs introdueix el terme d'educació no formal parlant d'activitats que s'han preparat intencionadament per tal de complir un l'objectiu concret (1968), per tant, podem dir que l'educació no formal és tota activitat educativa organitzada i sistemàtica realitzada fora de l'estructura del sistema formal, per impartir cert tipus d'aprenentatge. La finalitat principal és la de complementar l'educació formal, ja que cada volta més, s'aprèn fora dels espais escolars i dels sistemes d'ensenyament, on es desenvolupen i adquireixen diferents continguts, habilitats y competències. Reyes (2000) explica que aquesta és molt important perquè integra allò que l'escola tarda o mai aplega a incorporar en els seus programes i allò que els mitjans de comunicació distorsionen (citat en Arranz i García, 2011).

Una vegada coneixem que és l'educació no formal, podem dir que les activitats extraescolars s'inclouen dins d'aquest àmbit no formal. Existeixen una gran varietat d'activitats extraescolars on les famílies, en moltes ocasions inscriuen als xiquets i xiquetes per tal d'ocupar el seu temps i no amb la finalitat educativa. Les activitats extraescolars es presenten com una via per passar el temps lliure on l'educació de l'oci es converteix en una necessitat social. Des d'aquest punt de vista, les activitats extraescolars han de, sobretot, contribuir a l'educació integral i personalitzada de l'individu, atenent a les seues diferències, perquè els permeta la creació d'hàbits i actituds saludables en l'ocupació del temps lliure (Ribadeneyra 2003; Santos,1998) i no ser un lloc on ocupar el temps dels infants.

Per tal d'aconseguir aquest propòsit, aquest tipus d'activitats sempre han estat enmarcades dins de l'article 51 de La llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació. Aquest títol ha sigut modificat per la nova Llei d'Educació que ja es troba en vigor, aquesta és la Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (la LOMCE). Convé assenyalar que aquesta nova llei esmenta aspectes que canvia de la Llei de Dret a l'educació, però no modifica cap aspecte en matèria d'activitats extraescolars. Però en temes més tangibles

de les activitats extraescolars com és l'ús, com és la cessió d'espais etc. La llei deixa espai a les diferents comunitats autònomes per a la seua legislació.

Per últim, cal comentar, que actualment existeixen una gran diversitat d'empreses que ofereixen aquest tipus d'activitats degut a la gran demanda existent, ja que el fet de la incorporació de la dona al món laboral va suposar que moltes famílies necessitaven un lloc on deixar als seus fills i filles. Segons les últimes dades arreplegades per l'Institut d'Avaluació del Ministeri d'Educació, el nombre d'alumnes d'ensenyament obligatori a Espanya apuntats a activitats extraescolars, ascendeix al 91,7%. Aquesta podria ser una gran ventaja, ja que les empreses podrien competir per oferir millors activitats; tenint en compte el desenvolupament i necessitats dels menors, encara, que hui en dia, predomina el factor econòmic front a la qualitat, degut a que molts pares i mares no poden permetre el luxe d'incidir els seus fills i filles a aquest tipus d'activitats per factors econòmics, fet pel qual la competència és econòmica i no de qualitat. A l'hora de decidir quina activitat triar, dins de la varietat que a continuació s'explica, els pares deixen decidir als xiquets i xiquetes sense tenir en compte, quines poden ser les més adequades per a cadascú d'ells. Els mateixos xiquets i xiquetes, a l'hora de triar l'activitat que volen cursar, en moltes ocasions, es veuen condicionats per una sèrie de factors, els quals veurem en l'apartat de sexisme en les extraescolars.

1.2 TIPUS D'ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Genaralment, les activitats extraescolars solen dividir-se en tres grans grups com són les activitats artístiques, acadèmiques i d'esport.

Les activitats acadèmiques, com són els idiomes, classes de repàs de certes assignatures o informàtica, serveixen per a consolidar i ampliar els coneixements adquirits en l'horari escolar o per a aprendre altres disciplines que no estan presents en l'escola. El més habitual és que els xiquets i les xiquetes acudisquen a classes d'idiomes, bé per a millorar el que estudien en el col·legi, o bé per a aprendre un altre addicional. Els beneficis que porte el repàs a l'alumne són diversos. Segons l'expert Tony Buzan (2012), el fet de no repasar la matèria donada perjudica a la memòria. L'autor diu que el repàs dona lloc a l'anomenat efecte "bola de neu", fet que ajuda a mantenir els conceptes adquirits anteriorment i facilitant així les connexions amb els nous aprenentatges.

Per un altre costat tenim l'aprenentatge de nous idiomes. Conèixer idiomes diferents al matern és una habilitat necessària per poder conviure en aquesta societat global en la qual ens relacionem amb persones de múltiples nacionalitats en diversos àmbits de la nostra vida. El coneixement de nous idiomes és interessant començar-lo en edats primerenques. Diversos estudis dins del camp de la Psicologia i Pedagogia es refereixen a la importància de començar a estudiar una llengua diferent a la materna en aquestes edats ja que el cervell del xiquet és molt emmotllable i susceptible als nous aprenentatges tal i com ens indica Bilbao (2015).

Per un altre costat tenim la música, la pintura i el teatre que són activitats extraescolars artístiques, les quals es recomanen pel fet que potèncien la imaginació i la creativitat i els permeten posar en pràctica les seues habilitats manuals i la seua capacitat psicomotriu. Aquest beneficis són molt importants, ja que treballen tots els aspectes del desenvolupament, ja que com bé diu Luis Pablo Hernández (2011) per tal que els infants es desenvolupin de manera correcta cal abarcar tots els aspectes del desenvolupament, entre els que es troben el cognitiu, motor i afectiu i les activitats artístiques integren tots tres.

Per últim trobem el grup de les activitats esportives. Aquestes solen ser molt diverses per tal d'atendre els gustos i necessitats de cada individu. Generalment, les investigacions que tracten els beneficis de l'activitat física i l'esport, estan emmarcades dins de l'àmbit de la medicina, afirmant que la pràctica d'esport disminueix la probabilitat d'aparició de patologies d'origen cardíac, respiratori, metabòlic, entre unes altres. Aquests beneficis son molt importants, encara que existeixen altres que han estat durant molt de temps, i encara ara, desconeguts. Ens referim als beneficis que té l'esport quant a processos de socialització, processos mentals, rendiment escolar i millorament de la qualitat de vida de les persones que ho practiquen.

Com s'ha esmentat anteriorment, la pràctica deportiva aporta molt beneficis a l'hora del desenvolupament de l'ésser humà, ja que, com diu Luis Pablo Hernández (2011), a l'hora de pensar en el desenvolupament cal dissectionar aquest concepte en desenvolupament motor, cognitiu i afectiu, però mai van per separat, ja que si un d'aquest falla, el desenvolupament es queda incomplet. D'ací la importància de l'esport, ja que ajuda al desenvolupament motor i d'aquesta manera, al desenvolupament global de l'ésser humà.

Sibley i Etnier (2002) fan una anàlisi de la relació que existeix entre processos cognitius i activitat física, en el qual plantegen àmpliament els beneficis que té per al desenvolupament cognitiu dels xiquets i les xiquetes, el fet que practiquen una activitat física de manera regular i conclouen argumentant que els beneficis de l'activitat física són bastant alts i que per açò és necessari que s'adopten polítiques per a estimular l'activitat física entre aquesta població.

Per un altre costat, Gutiérrez (1995) planteja que des de la perspectiva de la socialització, l'esport pot estructurar-se en diverses situacions socials, entre les quals es troba l'escola. L'esport posseeix un elevat potencial socialitzador: pot afavorir l'aprenentatge dels rols de l'individu i de les regles socials, reforçar l'autoestima, el sentiment d'identitat i la solidaritat. A més, sembla que els valors culturals, les actituds socials i els comportaments individuals i col·lectius apresos en el marc de les activitats esportives, tornen a trobar-se en altres camps de la vida com el treball i les relacions familiars. Weiss (1982) i Bredemeier (1994) asseguren que qualsevol tipus d'activitat que es dugui a terme durant els anys de formació d'un individu produirà un impacte educacional, sent l'esport una de les influències més importants.

1.3 SEXISME EN LES EXTRAESCOLARS

Ara que ja coneixem que són les activitats extraescolars quins tipus existeixen i quins són els seus beneficis, anem a parlar de l'últim apartat del marc teòric el qual es el sexisme en les extraescolars.

Per tal de desenvolupar aquest apartat, en primer lloc definirem que és el sexisme. La real acadèmia de la llengua espanyola, defineix el sexisme com a tota discriminació de les persones per raó de sexe. Benilde Vázquez (1987), explica que la idea que tenim sobre el cos femení es situa en la base de l'educació que aquesta ha estat sotmesa a llarg de la història.

Actualment, la igualtat d'oportunitats i la no discriminació per raó de sexe és conseqüència de la situació històrica que ha viscut la dona en tots els àmbits de la vida, sent en molts casos la discriminació la seua característica fonamental. Doncs bé, des de l'àmbit educatiu hem de treballar per tal d'acabar amb aquesta situació, ja que els estereotips es creen a partir de la infància. En aquesta línia, Tena (2001, 79), diu: "només els majors tenim estereotips establerts. Per als infants no existeixen jocs o joguets sol per a xiquets o solament per a xiquetes" (citada en González, 2005).

En l'àmbit de les activitats extraescolars, podem dir que existeix una part sexista molt marcada depenent del tipus d'activitat que es desenvolupa. En primer lloc, anem a parlar de les activitats de tipus esportiu, on generalment solen predominar els xics.

Una enquesta realitzada per la Subdirecció General d'Estudis i Estadística de la Secretaria General Tècnica del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport al costat del Consell Superior d'Esports, l'any 2015, a 12.000 persones de 15 anys endavant, ens indica que més de la meitat de la població de 15 anys endavant va practicar esport en l'últim any, el 53,5%, ja siga de forma periòdica o de forma ocasional.

Un fet molt interessant és que l'edat, el sexe i el nivell d'estudis són variables determinants. Respecte a l'edat, s'observa majors taxes de pràctica esportiva en la població més jove analitzada. Per sexe s'observen així mateix notables diferències que mostren que la pràctica esportiva continua sent superior en els homes, 59,8%, que en les dones, 47,5%. Per últim, al analitzar pel nivell de formació s'observen les majors taxes entre aquells amb educació superior, 73,4%, ja es tracte de Formació Professional superior o d'educació universitària. A continuació se situen aquells amb segona etapa d'educació secundària, 63,1%, tant si es tracta d'estudis d'orientació general o professional i les taxes de pràctica esportiva més baixes es troben entre els quals tenen una formació acadèmica inferior a les citades.

L'esport és una de les àrees en la cultura moderna on el cos, la seua imatge i els estereotips juguen un paper molt important. Per açò és en el propi esport, on les diferències de gènere vénen

influenciades pel context sociocultural i el propi procés de socialització d'homes i dones. Podem entendre per estereotips aquelles creences, valors i normes que porten implícites una definició social que, generalment acceptades per la majoria de membres de la societat, reflecteixen els papers que se'ls tenen assignats a homes i dones. Aquests estereotips varien, lògicament, en funció de l'estructura social en què se sustenten, que com hem dit abans, comença desde la infància en el propi àmbit educatiu, de manera directa o indirecta.

Un dels estereotips més resistents al canvi, present al llarg de la història, és el de considerar que hi ha esports més apropiats per a les dones i uns altres que ho són per als homes. D'aquesta forma el sexe, segons García i Asins (1994), es converteix en una variable discriminatòria en relació amb la participació en les activitats esportives: pertànyer al sexe masculí afavoreix, indubtablement, aquesta participació. Aquest fet el podem veure reflectit en les activitats extraescolars d'esport, on les xiques s'incriuen majoritàriament a esports del tipus de la gimnàsia rítmica, gimnàsia artística, mentre que els xics es troben presents en la resta d'esports.

Una vegada coneixem la situació en les activitats del tipus esportiu, anem a fer referència a les del tipus artístic i acadèmic, activitats que solen ser representades més clarament pel sexe femení. Tot i això, en relació a la capacitat de maneig d'informació, hi ha diversos estudis que diuen que no existeixen diferències entre homes i dones. A l'any 2007, Daery, Fernandes, Smith i Strand van dur a terme un estudi on comparaven homes i dones que eren germans. Els resultats van concloure que les dones destacaven en proves d'associació de paraules, comprensió i velocitat de codificació, mentre que els homes destacaven en proves de ciència, comprensió mecànica i electrònica.

Però ara bé, a què es deuen aquestes diferències? En referència a aquesta pregunta, Feingold (1988) va dur a terme una anàlisi per comprovar si les diferències entre homes i dones són constants amb el pas de les generacions o no. Els resultats van mostrar que aquestes diferències tendeixen a descendir amb el pas de les generacions, així doncs, amb el treball de la coeducació podrien arribar a desaparèixer.

Per concloure amb aquest apartat, podem dir que aquest sexisme al que estem fent referència, en nombroses ocasions ja bé promocionat per les mateixes empreses que ofereixen aquestes activitats. Un exemple extrem és el següent, on una d'aquestes empreses oferta les seues activitats de la següent manera:

“Para los niños muy activos, actividades de deportes como el fútbol, el baloncesto, balonmano...”

“Si la niña es tímida, actividades como teatro o baile le ayudarán a perder la vergüenza y soltarse...”

Per últim cal explicar, que generalment, són els xiquets i xiquetes qui trien l'activitat a la que incrise's. Aquest és un fet que, sense adonar-se, els perjudica, ja que no trien l'activitat atenent

a les seues necessitats, sinò que ho fan condicionats, en moltes ocasions, per els estereotips que els trasmet la mateixa societat, ja que si no ho fan, poden ser objecte de bullying.

Per tant, la present investigació s'ocupa del sexisme en les activitats extraescolars, abordant si existeixen certs tipus d'activitats per a cada sexe, i si aquest fet és intencionat o no. Així mateix, l'objectiu general de la investigació és analitzar l'opinió que tenen els pares sobre aquest tipus d'activitats i si sobre el sexisme, possiblement, present en aquestes és intencionat o no. Així doncs, per a dur a terme aquest treball d'investigació ens centrarem en dues preguntes: Existeix sexisme en les activitats extraescolars? Són les famílies conscients d'aquest fet, per tant es intencionat o és involuntari?

MÈTODE

PARTICIPANTS

Per tal de poder dur a terme la present investigació es va seleccionar als participants d'acord amb la naturalesa qualitativa del treball. Per tant s'ha seleccionat la mostra seguint uns criteris concrets com són tenir fills/es i que aquests estiguen compresos entre les edats de 3 a 12 anys, ja que són les edats més susceptibles a ser inscrits a aquets tipus d'activitats. La mostra està composta per 36 subjectes dels dos sexes (22 dones i 14 homes) d'edats entre 28 i 52 anys, sent la mitja d'edat de 34,2 anys. Dels 36 subjectes, 30 resideixen en pobles de l'interior de Castelló i els atres 6, resideixen en la capital de la Plana. Cal dir, a més a més, que una de les entrevistades és coordinadora general d'una empresa que oferta aquest tipus d'activitats i un altre és el director d'una empresa dedicada a açò mateix.

INSTRUMENT

Per a Denzin i Lincoln (2012) un entrevista és una conversa on es fan preguntes i s'escolten respostes. En l'àmbit de l'investigació, és una tècnica de recollida de dades molt interessant, ja que es susceptible a ser guiada cap al tema de la investigació per tal d'adquirir la informació necessaria. Per aquest motiu, aquest serà l'instrument utilitzat en aquesta investigació. En particular, per a poder recollir l'informació necessària, s'han dut a terme entrevistes semiestructurades, ja que aquestes, com bé diu Diaz Martínez (2004), tenen un caràcter conversacional i ajuda a no oprimir a les persones participants. En les entrevistes semiestructurades es prepara previament un guió sobre el que es vol parlar amb l'entrevistat, i les preguntes que es realitzen són obertes per a deixar que l'entrevistat expresse les seues opinions i pugui desviar-se cap alguns aspectes que consideren importants. Alguns exemples de preguntes preparades eren: Oferten extraescolars a l'escola on estàn matriculats el/els teu/s fills/es? Quantes se n'oferten aproximadament? Estàn el/els teu/teus fill/es matriculats en alguna activitat

extraescolar? Quina? Per què? Quina activitat extraescolar consideres que és millor? Per què? Creus que hi ha sexisme en aquest tipus d'activitats?

Quant al registre de les entrevistes cal senyalar que s'han registrat amb una grabadora, pel que tenen caràcter de llenguatge oral. Es va decidir no transcriure les entrevistes, ja que al descodificar i convertir al llenguatge escrit es perd molta informació com ens diu Wengraf (2001). A més a més, Atkinson (1998) diu que si es transcriuen les grabacions es corre el risc de no tornar a escoltar-les i cal tenir en compte que aquestes son els documents principals i les transcripcions els secundaris.

ANÀLISI

Com bé diu Álvarez-Gayou (2005), un avantatge de la investigació qualitativa és que encara que de vegades s'estudie a poca quantitat de gent, la informació obtinguda és molt àmplia. Després de dur a terme les entrevistes a la mostra d'estudi, es va procedir a la recollida de dades i al seu anàlisi categòric. La recollida de dades, és un procés selectiu i és molt difícil poder atendre en detall a tota la informació obtesa encara que pensem que si que ho fem (Miler i Huberman, 1994). Per aquest mateix motiu l'anàlisi, de caràcter deductiu, es basa en extraure les categories prèvies configurades d'acord amb el marc teòric, les quals es subdivideixen en relació a la informació recollida a les entrevistes. En primer lloc es van escoltar les entrevistes diverses vegades pel tar d'obtenir la major informació possible i es va reduir la informació agrupant-la en les diferents categories, apareixent així també alguna subcategoria. Una vegada agrupada la informació es va analitzar més a fons per tal d'obtenir els resultats i comprovar si responen a les preguntes d'investigació.

RESULTATS

A partir de l'anàlisi de dades quantitatiu en el que s'estudia la informació recollida en les entrevistes sobre el sexisme en les activitats extraescolars s'obtenen els resultats que s'expliquen a continuació. Per tal de classificar la informació ens anem a basar en les categories tractades en el marc teòric del treball. En la Figura 1 que es troba a continuació es mostra un esquema amb els resultats obtesos:

Figura 1
Esquema dels resultats obtesos.

SITUACIÓ GENERAL DE LES ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Una vegada analitzada la informació, es pot afirmar que una totalitat de les escoles ofereixen aquest tipus d'activitats i que la gran majoria de les famílies matriculen o han matriculat als seus fills/es alguna vegada. Gemma¹ afirma que: “...ho tenim que aprofitar, si no ho tinguérem segur que ho trobaríem a faltar”, així com Vanessa ens diu: “mentres pugua pagar-ho les meues filles aniran a extraescolars; elles s'ho passen bé i jo vaig un poc més relaxada a l'hora d'eixir del treball...”.

Així mateix, al llarg de l'entrevista, ens adonem que els pares i mares volen excusar-se de matricular als seus fills/es a les activitats extraescolars aportant-nos els beneficis, que per a ells tenen aquestes, entre els quals consideren que la raó és que estan entretinguts com ens comenta Paqui: “com treballa fora del poble me va molt bé que estigui allí perquè està entretingut i així no he de buscar ningú que l'arregle”, que s'ho passen d'allò més bé, que aprofiten per a fer deures i que adquireixen nous coneixements com afirma Carmen: “...la meua filla des de que s'ha apuntat al repàs, la mestra diu que va millor, que porti els deures al dia i que pareix que estudien més”.

TIPUS I VARIETAT D'ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Per un altra part, es coneix que en gran part de les escoles s'ofereix una àmplia gama d'activitats extraescolars i de diferents tipus, sent més de 8 les activitats que s'ofereixen. Normalment solen ser variades i amb varietat d'horaris per a que siguin més accessibles a les famílies. Sara diu: “Hi ha tantes activitats diferents al full que ens donen que no saps ni que triar”. Per un altre costat Alberto ens comenta: “Una cosa que, la veritat m'agrada molt, és que una mateixa activitat la fan en varios horaris, aixina si es vol apuntar a eixa, normalment se pot apuntar perquè l'horari sempre quadra i aixina estalviem problemes de enfados per tonteries”.

¹ Es van a utilitzar pseudònims per tal d'anonimitzar els resultats de la investigació.

Alba, coordinadora general d'una empresa que oferta aquete activitats ens diu: “ Al ofertar tantes activitats, ens acoplem millor als horaris i gustos dels consumidors”.

D'altra banda, aquest agran varietat pot suposar el fet de poder triar l'activitat que més s'adapta a les necessitats de cada individu i així complementar les seues mancances. Malgrat la seua importància, les famílies no ho tenen en compte, els és indiferent l'activitat a la que s'incriguen. Lucia ens diu: “Jo no miro quina activitat li va millor perquè el meu fill no li fa falta ajuda de res, que trie la que li agarde i au”.

COM ES DECIDEIXEN LES ACTIVITATS EXTRAESCOLARS

Aquesta àmplia gama d'activitats fa que els pares i mares en diverses ocasions es sentin confosos sobre a quina activitat apuntar-los, motiu per el qual, generalment, són els propis fills i filles qui trien l'activitat a la que volen inscriure's. Les següents cites ens mostren a la perfecció la resposta a aquest apartat: “...al final, pa no tindre problemes, trien ells a lo que es volen apuntar i arreglat, aixina no mos cal calentar-mos el cap a natros tampoc”. Per un altre costat: “ La veritat que a l'hora de decidir a quina activitat apuntar-los miro l'horari i si totes les activitats me quadren li diso triar, sino li llevo eixes que l'horari no me quadre i ja està”; “...si no mos cal complicar-mos, que trien la que vulguen ells i ja està”.

Aquest fet de que els xiquets i les xiquetes trien l'activitat fa que no es tinga en comptar que serà millor per a ells, simplement es té en comptar que suposa econòmicament i quin és l'horari en que es du a terme cada activitat.

Per un altre costat, les famílies afirmen que els xiquets i les xiquetes trien eixes activitats perquè són aquelles que els agraden, així com perquè s'ha apuntat els seu amic/amiga i allò que veuen en la societat. Esther ens dona una resposta quen ens ho mostra: “jo crec que trien les coses guiant-se per lo que fan els demás, perquè al meu fill no li ha agradat mai el futbol però com el seu amic s'ha apuntat, ell també.....També penso que els influïex, sense que ells ho sapiguen, la societat, perquè hi havia una xiqueta apuntada al futbol i lo primer que me va dir va ser que una xica s'havia apuntat al futbol i que ningú la vol per al seu equip perquè les xiques no saben jugar”.

SEXISME A LES ACTIVITATS EXTRAESCOLARS?

Després d'analitzar tota la informació, ens adonem que existeix un sexisme molt marcat en aquestes activitats ja que el major nombre d'incrits en activitats de tipus esportiu són del sexe masculí, mentre que en les activitats més intel·lectuals com els idiomes i les creatives com el ball predomina el sexe femení i tot aquell que no aconsegueix aquesta “norma” es objecte de burla com explica Rubén: “al meu fill li agrada molt la música i es va apuntar a ball. Nosaltres ho veem normal però resulta que no, que el primer dia que va anar a ball va eixir plorant perquè tots els xiquets se li van burlar”.

Una vegada comprovat que aquest terme està present, anem a comprovar si es un fet intencional o no. Un gran percentatge dels pares i mares entrevistats, ens comenta, una vegada que els he parlat del tema, que no eren conscients d'aquest problema tal i com diu Cristina: "Ara que ho dius, si que és veritat que les xiques no s'apunten al deport, elles són més de coses de pensar que els xics...". Molts pocs entrevistats són conscients d'aquest problema. Julio diu: "...d'això ja m'havia donat conter, però que fem si volen apuntar-se a eixa activitat i res més?".

Per tal de concloure aquest apartat, anem a fer referència a què suposa el fet que el sexisme estiga tant present en la vida dels més petits. Algunes famílies van comentar que ho consideren un fet sense importància com diu Jaime: "...tota la vida els xics hem segut qui jugàvem a futbol i les xiques a les nines i no mos ha passat res" o com diu Ricardo: "...bobaes, no patisques que per això no se morirà ningú". Per un altre costat hi ha algún familiar el qual si que es preocupa, com Enma i comenta: "És una cosa que crec que si que tindriem que anar canviant, però si te dones conter, les mateixes empreses ja et condiconen, simplement amb els catàlegs".

DISCUSSIÓ

En l'estudi realitzat sobre el sexisme present en les activitats extraescolars, s'ha posat de manifest que una totalitat de les escoles oferten aquest tipus d'activitats i que la gran majoria de les famílies matriculen o han matriculat als seus fills i filles alguna vegada a aquestes, així com que les escoles oferten una àmplia gama d'activitats extraescolars i de diferents tipus, sent més de 8 les activitats, totes aquestes varietat d'horaris també. Aquest fet ve donat pel motiu que les famílies del segle XXI tenen la necessitat d'utilitzar recursos i de cura per a conciliar els horaris laborals i escolars (Molinuevo, 2008). En aquest sentit, com indica González (2017,2) aquestes activitats "van experimentar un creixement notable de la mà de la incorporació de les dones al mercat laboral, com a instrument que garantia que els fills de les famílies treballadores estigueren en entorns segurs durant les jornades laborals dels seus progenitors".

Per un altre costat, s'ha pogut conèixer qui tria a quina activitat inscriure's i són els propis fills qui ho decideixen, aquest fet fa que es deixe de costat allò que serà millor per al seu desenvolupament; el pares sols es preocupen per saber que suposa econòmicament i quin és l'horari en que es du a terme cada activitat. Els pares i mares afirmen que els xiquets i les xiquetes trien eixes activitats perquè són aquelles que els agraden, així com perquè s'ha apuntat els seu amic/amiga i allò que veuen en la societat. Un estudi que van dur a terme Castillo i Balaguer (2001) entre joves residents a la Comunitat Valenciana, explica en que els més joves es senten motivats per factors externs, com poden ser estar amb amics.

Els familiars, com una manera d'excusar-se per inscriure als seus fills i filles a les extraescolars, ens comenten alguns beneficis, que per a ells tenen aquestes, entre els quals consideren que

aquestos estàn entretesos, que s'ho pasen d'allò més bé, que aprofiten per a fer deures i que adquireixen nous coneixements. En aquest sentit Trilla i Ríos (2005) van trobar una relació positiva entre assistir a activitats extraescolars i el rendiment acadèmic en la província de Barcelona, encara que es diferenciaven segons el tipus d'activitat. Així mateix Molinuevo (2009) considera positiva la participació en aquestes activitats en referència al rendiment acadèmic.

Per una altra banda, ens adonem que existeixen uns estereotips de desigualtat molt marcats en aquestes activitats, ja que el major nombre d'incrits en activitats de tipus esportiu són del sexe masculí, mentre que en les activitats més intel·lectuals com els idiomes i les creatives com el ball predomina el sexe femení. Alguns estudis analitzen el nivell de pràctica d'activitat física de la població escolar relacionat amb el sexe en els que destaquen nivells superiors en els xics i les xiques manifesten menors aspiracions d'èxit/triòmf en les activitats esportives, motivat pel seu caràcter menys competitiu. Aquest caràcter ve determinat pels valors que es transmeten en la família (García Ferrando, 2006), així com per la influència dels valors i normes adquirits durant el procés de socialització, raó per la qual moltes dones, si no han tingut una educació esportiva, no se senten atretes pel mateix (Puig i Mosquera, 2002). Així doncs, cal destacar que generalment, per als xics resulta més important l'autoconcepte en general i la imatge, mentre que per a les xiques ho és en referència al rendiment. Un estudi realitzat per Padilla, García i Suárez (2010) mostra que existeixen diferències de gènere en funció de l'autoconcepte que tingui cadascú, demostrant que els xics destaquen en l'autoconcepte físic y global y les xiques destaquen en plans més familiars i acadèmics.

Tot aquell que no aconsegueix aquesta "norma" discriminatòria entre sexes, és objecte de burla, el que provoca males experiències que poden conduir a frustracions, descoratjaments i condicionar l'elecció d'aquestes activitats (Torre, 1998). Així doncs, es pot afirmar que la influència dels estereotips de gènere és tan rellevant que des del moment en què es categoritza a una persona, se li apliquen de manera automàtica les característiques associades al seu sexe (Cuadrado, 2007). Per aquest motiu Fraile i De Diego (2006), consideren que l'Estat ha de fomentar l'activitat física, a la qual haurien de poder accedir tots els escolars des d'un principi d'igualtat d'oportunitats amb l'objectiu de previndre aquestes actituds.

Per últim, generalment, molts familiars afirmen que no eren conscients, mentre que només uns pocs admeten que sí que ho eren. Així mateix, gran part va comentar que era un problema sense importància i sols a una minoria li preocupa aquest fet. Un estudi realitzat per l'Institut Aragonés de la dona i per la Universitat de Saragossa, en el que analitzaven les actituds i percepcions dels adolescents i universitaris aragonesos sobre el paper de les relacions entre homes y dones, explica que els participants d'aquesta investigació, en gran part sí que eren conscients d'aquestes actituds diferenciadores i consideren que la família i l'escola són els principals agents de socialització i, per tant, els responsables en gran manera d'aquestes diferències de gènere. Per açò, ha de ser en aquests dos contextos des d'on es combaten les actituds sexistes. Els homes

van mostrar més sexisme que les dones. S'entén que els homes, per voler mantenir el statu quo i la situació de poder que han ostentat tradicionalment, recolzen més el discurs sexista que les dones, més contràries a ell, així com que els pares i mares no solen conèixer conceptes bàsics en la prevenció de la violència, amb el que una mesura preventiva a tenir en compte seria la instauració d'Escoles de Mares i Pares, dirigides a fomentar la igualtat, prevenir la violència de gènere i abordar situacions que puguin suposar discriminació per raó de sexe. Amb aquest estudi, es demostra que l'actitud dels progenitors front al sexisme és, en moltes ocasions, involuntària pel fet de ser desconeguda.

CONCLUSIÓ

Després de l'anàlisi de resultats estem en disposició de respondre a la pregunta d'investigació, destacant que d'acord amb el nostre estudi existeix una alta presència dels estereotips sexistes en les activitats extraescolars. Ens crida molt l'atenció que malgrat les mesures que hi ha presents en la societat per tal d'enderrocar aquest sexisme, un gran percentatge de pares i mares no són conscients. Si foren conscients, tal vegada no serien el propis fills i filles qui decidir en quina activitat triar, ja que moltes voltes ho fan condicionats pels estereotips socials que els impregnen i, per tant amb una gran mancança d'informació neutra, la qual cosa qüestiona que la tria sigui realment lliure.

Cal assenyalar com a limitació del present estudi la possible falta de representativitat dels participants, ja que la gran majoria de la mostra pertany a pobles de l'interior de Castelló. Pot ser que si la mostra hagués seguit més àmplia i amb més varietat geogràfica els resultats es podrien extrapolar més sòlidament a la població de referència en general.

Per finalitzar, i referent a possibles línies de continuació d'aquesta investigació, poden destacar-se la realització del mateix estudi, amb el mateix tipus de familiars però de diferents escoles, així com agafar una mostra de subjectes que siguin d'altres edats i no tinguin fills/es per tal de comprovar la visió que hi ha des de fora, així com intentar descobrir en quin moment els xiquets i xiquetes adquireixen els valors de la desigualtat i d'on els adquireixen. Per un altre costat, seria interessant dur a terme algún grup de discussió, ja que al exposar opinions diferents, pot ser es podria obtenir més informació i més àmplia i així poder aprofundir en alguns altres temes.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Álvarez-Gayou, J. (2005). *Cómo hacer investigación cualitativa. Fundamentos y metodología*. México: Paidós.
- Arranz, M. & García, C. (2011). *Didáctica de la educación infantil*. Madrid: Paraninfo.
- Asins, M. & Garcia, M. (1994): *La Coeducación en Educación Física*. Barcelona: Cuadernos para la Coeducación nº 7.
- Atkinson, R. (1998). *The life story interview*. Thousand Oaks: Sage publications.
- Bilbao, A. (2015). *El cerebro del niño explicado a los padres. Como ayudar al niño a desarrollar su potencial intelectual y emocional*. Barcelona: Plataforma Editorial.
- Bredemeier, B. (1994). *Children's moral reasoning and their assertive, aggressive, and submissive tendencies in sport and daily life*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 16, 1-14.
- Buzan, T. (2012). *The ultimate book of mind maps*. Hammersmith: Thorsons.
- Balaguer, I. & Castillo, I. (2001). *Dimensiones de los motivos de práctica deportivas de los adolescentes valencianos escolarizados*. Apunts de Educación Física y Deportes, 63, 22-29.
- Castro, A., Falceto, J. & Tortajada, S. (2014). Análisis de las actitudes y percepciones de los adolescentes y universitarios aragoneses a cerca del papel y de las realciones entre hombres y mujeres. Zaragoza: Instituto Aragonés de la mujer y Universidad de Zaragoza.
- Coombs, P. (1968). *La crisis mundial de la educación*. Barcelona: Península
- Cuadrado, I. (2007). *Estereotipos de género*. Psicología Social (pp. 243-266). Madrid: McGraw Hill.
- De Diego, R. & Fraile, A. (2006). *Motivaciones de los escolares europeos para la práctica del deporte escolar*. Revista Internacional de Sociología, 44, 85-109.
- Denzin, N. & Lincoln, Y.(2012). *Manual de investigación cualitativa, V. II: Paradigmas y perspectiva en disputa*. Barcelona: Gedisa.
- Deary, I., Fernandes, C., Smith, P. & Strand, S. (2007). *Intelligence and educational achievement*. Intelligence, 35, 13-21.
- Díaz, C. (2004), *Teoría y metodología de los estudios de la mujer y el género*. Policopiado: Neuquen.

- Etnier, J. & Sibley, B. (2002). The relationship between physical activity and cognition in children: A meta-analysis. *Pediatric Exercise Science*.
- Feingold, A. (1988). *Matching for attractiveness in romantic partners and same-sex friends: A meta-analysis and theoretic critique*. *Psychological Bulletin*, 104, 226-235
- García, M. (2006). *Veinticinco años de análisis del comportamiento deportivo de la población española (1980-2005)*. *Revista Internacional de Sociología*, 44, 15-38
- García, S., Padilla, M., & Suárez, M. (2010). *Diferencias de género en el autoconcepto general y académico de estudiantes de 4º de ESO*. *Revista de Educación*, 352, 495-515
- González, M. (2005). ¿Tienen sexo los contenidos de la Educación Física escolar? Transmisión de estereotipos de sexo a través de los libros de texto en la etapa de Secundaria. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*, 5, 77-88.
- González, S. (2016). *¿Qué impacto tienen las actividades extraescolares sobre los aprendizajes de los niños y los jóvenes? ¿Qué funciona en educación?* 1-21.
- Gutiérrez, M. (1995). *Valores sociales y deporte*. Madrid: Gymnos.
- Hernández, L. (2011). *Desarrollo cognitivo y motor*. Madrid: Paraninfo.
- Huberman, M. & Miles, M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand oaks: Sage publications.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2015). *Encuesta de hábitos deportivos*. Subdirección General de Estudios y Estadística de la Secretaría General.
- Molinuevo, B. (2008). *Actividades extraescolares y salud mental: estudio de su relación en población escolar de Primaria*. Tesis Doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Molinuevo, B. (2009) *El temps fora de l'horari lectiu: els recursos a la llar, les activitats i els agents educatius*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Mosquera M.J. y Puig, N, (2002). *Género y edad en el deporte*. Madrid : Alianza.
- Rivadeneyra M. (2003) *Las actividades físicas extraescolares como nexo entre la escuela y la vida cotidiana infantil: propuesta de una unidad didáctica*. Primer Congreso Europeo de Educación Física, 354-362
- Santos, M. (1998). *La educación del ocio por medio de las actividades extraescolares. Actividades físicas extraescolares. Una propuesta alternativa*. Barcelona: Inde

- Torre, E. (1998). *La actividad físico deportiva extraescolar y su interrelación con el área de educación física en el alumnado de Enseñanzas Medias*. Tesis Doctoral. Universidad de Granada.
- Trilla, J. & Ríos, O. (2005). *Les activitats extraescolars: diferències i desigualtats*. En C.Gómez-Granell et al., *Infància, família i canvi social a Catalunya*. Barcelona: Consorci Institut d'Infància i Mon Urbà.
- Universidad Internacional de Valencia. (2015). *¿Qué se entiende por educación no formal?*. 8/06/2017, de Universidad Internacional de Valencia Sitio web: <http://www.viu.es/que-se-entiende-por-educacion-no-formal/>
- Vázquez, B. (1987): *Educación física para la mujer: mitos, tradiciones y doctrina actual*. Madrid: Instituto de la Mujer.
- Weiss, R. (1982). *Attachment in adult life. The place of attachment in human behaviour*. New York: Wiley, 111-184
- Wengraf, T. (2001). *Qualitative research interviewing: Biographic Narratives and Semi-structured Methods*. London: Sage publications.